

Theis Ørntoft både løfter og fortaber sig på grænsen mellem det gale og det geniale

Foto: Sara Galbiati.

ANDERS ROD THOMSEN

29.05.2026

BØGER // ANMELDELSE –Theis Ørntoft har udgivet et essay, som mest af alt minder umiskendeligt om selvsamme ”ørntoftske” romaner, der altid stræber efter at sige tingene, som de er. I *Bag litiumbjergene* træder forfatteren på forfriskende vis ud af fiktionens skygge med ønsket om at oplyse. Sandhedssøgende og sylespids som altid.

Bag litiumbjergene

Forfatter: Theis Ørntoft

Forlag: Gyldendal

Udkom den 29. maj 2026.

Theis tror ikke på den grønne omstilling. Den findes nemlig ikke. Det er løgn og latin, misforstået fortrængning og illusoriske luftkasteller, som vi igen og igen får tudet ørerne fulde af.

Når politikere, virksomheder eller sågar journalister forsøger at forklare, hvor ”grønt” noget er, foregår det alt sammen på overfladen af enorme understrømme af ubelyste forhold og fraværende fakta. Mørklagte tal og systemer, der opererer i det skjulte, er mere reglen end undtagelsen, må vi som læsere forstå.

”[...] den grønne omstilling eksisterer ikke, det er realiteten. Fortællingen henviser til noget, der ikke findes ude i den virkelige verden. En af dem, der mest nøgternt og sagligt har dokumenteret det, er den franske historiker Jean-Baptiste Fressoz. I sin bog *More and More and More* fra 2025 viser han, at menneskeheden ikke er i gang med at omstille, men med at tilføje. Ligesom det er sket så mange gange før i de sidste 300 år,” skriver Theis Ørntoft i det indledende kapitel ”Der findes ingen grøn omstilling”.

Og han fortsætter:

”Fortællingen om omstillingen er overordnet set simpel. Den lyder: Engang brændte vi træ af. I løbet af 1700-tallet begyndte vi i stedet at bruge kul, senere igen kom turen til olie, og nu i vores tid, i begyndelsen af det 21. århundrede, skal vi atter engang omstille fra sort til grøn energi. [...] Men problemet er, at den globale civilisation aldrig har brændt så meget af som i dag. Bortset fra træforbruget, som er stagneret på rekordhøje niveauer, har vi aldrig brændt så meget kul af, så meget olie af, så meget gas af, som i dag. [...] Det globale energiforbrug stiger, og de nye energiformer, som forsigtigt er begyndt at strømme fra solceller og vindmøller, er ikke en del af nogen omstilling; de er endnu en tilføjelse. Der er ingen omstilling.”

En ubuden gæst

Vi er ifølge forfatteren styret af de fortællinger, som vi gang på gang fortæller os selv og hinanden. Om hvem vi er, hvad vi gør, og hvor vi er på vej hen. Fortælling efter fortælling overbeviser vi alt og alle om, hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert. Hvem der lyver, og hvem der taler sandt. Først når realiteterne er så overstrømmende klare, og intet af fortællingen længere står tilbage, sker der sommetider et skift til en ny, men ikke nødvendigvis sand, fortælling.

Ørntoft lægger ikke fingrene imellem i sin spiddende kritik af menneskets, ifølge ham, måske mest udviklede evne: fortrængning.

”Nutidens mennesker klynger sig til fortællingen om den grønne omstilling. Der findes ikke nogen grøn omstilling; men hvis nogen alligevel skulle komme forbi i underskoven og råbe det op til os, viser vi tænder. Vi klumper os sammen og skriger. Og hvis dét ikke virker, fryser vi. Vi sidder helt ubevægelige i tasmørket og holder vejret i fællesskab, venter i tavshed, indtil den ubudne gæst endelig går videre.”

Theis Ørntofts sans for detaljer svigter sjældent. Han fremhæver menneskets evne til også at slippe de fortællinger, som vi tidligere har klamret os så desperat til

Ved første øjekast ligner og lyder *Bag litiumbjergene* som et brændende klimakampskrift. Et vildt og voldsomt økopolitisk naturmanifest og en sønderlemmende kritik af den kapitalistiske verdensordens altødelæggende dominans fra en ubuden gæst af en forfatter, der for længst har fået nok. Et sådant værk ville på mange måder give utroligt god mening i en tid som vores.

Det er bare ikke det, Ørntofts nye bog vil. Måske på overfladen, men ikke nedenunder. Ikke dernede, hvor sandheden om de grønne løgne og det mørke håb findes. I industrien bag facaden. I baggrundens mørke. Hengemt og fortrængt.

Overgang eller undergang?

Nogle forfattere er bedst, når de er længst fra, hvor de er værst. Det omvendte er tilfældet, hvad angår Theis Ørntoft. I sine dybsindige nørderier, psykologiske skildringer og sporadiske vrøvlehistorier, der på mærkværdig vis altid fremstår kontinuerligt kontrollerede og sammenbundne af en karakteristisk sans for komposition, både løfter og fortaber han sig igen og igen i passager på grænsen mellem det gale og det geniale.

Som en dansk Karl Ove Knausgård tager Ørntoft sig konsekvent den umættelige frihed at begive sig afsted ad snørklede sidespor og sammenfiltrede stier for til sidst at ende et (u)endeligt sted, som om vejen derhen var en ensporet motorvej.

Da han forestiller sig, hvordan forgrund og baggrund byttes om i en roman om et realityprograms mørke bagside, som aldrig ser dagens lys, eller når han uden videre trækker tråde til nazisternes umenneskeliggørelse af jøderne i deres udryddelseslejre, er forvirring blot et forstadium til forundring, før forfatteren slutteligt forklarer, hvad menneskets fortrængningsevne er i stand til, og hvorfor vi aldrig bliver klogere.

Og dog. Måske er verden ikke helt så fortabt, som den synes. I det afsluttende essay tager Ørntoft læseren med ind i sit eget mørke. Derinde, hvor en anden form for håb måske kan spire og gro:

”Menneskeheden er ikke nogen kræftsvulst på planeten. Det er en frygtelig tanke. Sådan har jeg ikke lyst til at tænke. Det er ukærligt og nihilistisk. Så hellere se mennesket, som om det er i færd med at blive voksent. Som om det befinder sig i en overgang, i en identitetskrise af monumentale proportioner,” skriver han.

Gør han ikke præcis det samme, som han har brugt de sidste hundrede sider på at kritisere, når han skaber en ny fortælling, som han bedre kan holde ud at leve med?

Theis Ørntofts sans for detaljer svigter sjældent. Han fremhæver menneskets evne til også at slippe de fortællinger, som vi tidligere har klamret os så desperat til.

Religion, videnskab og måske nu den grønne omstillings illusoriske greb. Da den tænkende Theis endelig lader til at falde til ro og acceptere sin egen fortælling om, at vores tid måske blot er en form for civilisatorisk præpubertet, som vi nok skal vokse fra i fremtiden, virker bogens ærinde knap så konfrontatorisk, men også knap så ambitiøst.

Gør han ikke præcis det samme, som han har brugt de sidste hundrede sider på at kritisere, når han skaber en ny fortælling, som han bedre kan holde ud at leve med?

(U)heldigvis ender det dog ikke sådan. Først som man tror, at vi nu er ved vejs ende, tager Ørntoft os med på et tanketrip til det Globale Syd, hvor litiumbjerge og mørkerøde floder dominerer det forurenede landskab fyldt med elektroniske efterladenskaber fra vores del af verden. I en blanding mellem drøm og virkelighed remser han alskens teknologisk affald op, mens billedet af en lige dele utopisk og apokalyptisk verden rulles ud som i en science fiction-roman, der først lige er begyndt.

Spørgsmålet er, hvad der er virkelighed, og hvad der er fortælling?

A night photograph of a city, likely Rio de Janeiro, with a prominent green aurora borealis in the sky. The city lights are visible in the valleys and on the hillsides, creating a dark, textured scene. The aurora is a bright green glow at the top of the frame.

THEIS ØRNTOFT

BAG LITIUMBJERGENE

Om grønne løgne og mørke håb

ESSAY

GYLDENDAL

Anders Rod Thomsen

Bag litiumbjergene

POV Weekend

Theis Ørntoft

ANDERS ROD THOMSEN

Anders Rod Thomsen skriver anmeldelser, essays, journalistiske reportager, baggrundsartikler og features for flere dagblade, aviser og kulturelle tidsskrifter. Heriblandt Weekendavisen, Føljeton, POV, Soundvenue og Kulturspind.

POV Overblik

Støt POV's arbejde som uafhængigt medie og modtag **POV Overblik** samt dagens udvalgte tophistorier alle hverdage, direkte i din postkasse.

- Et kritisk nyhedsoverblik fra ind- og udland
- Indsigt baseret på selvstændig research
- Dagens tophistorier fra POV International
- I din indbakke **alle hverdage** kl. 12.00
- Betal med **MobilePay**

For kun 25 kr. om måneden giver du POV International mulighed for at bringe uafhængig kvalitetsjournalistik.

25 kr./md.

Overblik

TOPHISTORIER

SENESTE

DEBAT

POV International

OM POV

REDAKTION

SKRIBENTERNE